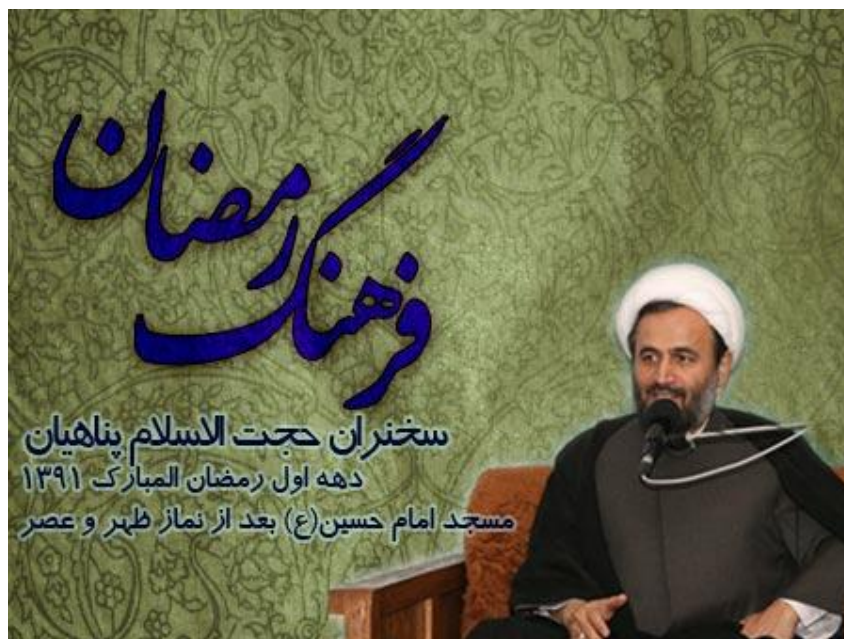

پناهیان: چرا برای جا انداختن فرهنگ رمضان کاری نمی‌کنیم؟

حجت الاسلام و المسلمین پناهیان، در دهه اول ماه مبارک رمضان، بعد از نماز ظهر و عصر در مسجد امام حسین(ع)-ضلع شمالی میدان امام حسین(ع)- که به امامت حجت الاسلام ابوترابی اقامه می‌شود، به مدت ده روز با موضوع «استغفار» سخنرانی می‌کند. گزیده‌ای از اولین جلسه سخنرانی این استاد حوزه و دانشگاه را در ادامه می‌خوانید:

در ادامه فرازهایی از سخنرانی ایشان را می‌خوانید:

در ماه رمضان باید فرهنگ و فضای جامعه ما کاملاً دگرگون شود

- ماه رمضان فقط زمانی برای انجام عمل عبادی خاص مانند روزه نیست بلکه موقعیتی است برای احیاء مجموعه‌ای از آداب و رسوم که دارای جهت‌گیری فرهنگی دینی است.
- در ماه رمضان باید تغییرات قابل توجهی در زندگی جمعی ما پدید بیاید، به نحوی که فضای جامعه ما در این ماه کاملاً دگرگون شود. هر کسی شهر ما را در ماه رمضان دید، باید بفهمد که اوضاع شهر و رفتارها و حالات مردم تغییر کرده است. فرهنگ ماه عزیز رمضان باید حاکم شود، تا در روحیه معنوی افراد تاثیرگذار باشد.

تمام مسئولین و عناصر فرهنگی جامعه در جهت احیای فرهنگ رمضان تلاش کنند

- ماه رمضان فرصت خوبی برای ایجاد تغییر در آداب و رسوم و روابط اجتماعی است. هر کدام از ما در این زمینه نقش داریم و بزرگ‌ترها بیشتر نقش دارند. تمام مسئولین جامعه، تمام عناصر فرهنگی و بزرگ‌ترهای محله و خانواده باید دست به دست هم دهند و فرهنگ ماه مبارک رمضان را در جامعه جاری کنند.
- نباید فقط به روزه گرفتن در این ماه اکتفا کنیم بلکه باید سعی کنیم آداب ماه رمضان را نیز اجرا کنیم. این آداب هم به یکی دو رفتار محدود نمی‌شود. پیامبر اکرم(ص) در خطبه شعبانیه یعنی خطبه‌ای که به مناسبت حلول ماه مبارک

رمضان بیان فرموده‌اند فهرستی از این آداب را ذکر می‌کنند که رعایت کردن و انجام دادن آنها موجب می‌شود چهره شهر ما در ماه رمضان متفاوت و زیباتر از هر زمان دیگری شود. می‌توان گفت رسول اکرم(ص) با تاکید بر این آداب، اصرار دارند که ما در ماه رمضان رفتارها و برنامه‌های روزمره خود را تغییر دهیم تا فرهنگ و چهره شهر ما در ماه رمضان دگرگون شود.

- یکی از تصریحات پیامبر اکرم(ص) این است که می‌فرمایند: «به بزرگ‌ترها احترام بگذارید و به کوچک‌ترها مهربانی کنید؛ وَقَرُّوا كِبَارَكُمْ وَ ارْحَمُوا صِغَارَكُمْ» (خطبه شعبانیه؛ امالی صدوق/۹۴) احترام ویژه به بزرگ‌ترها از سوی جوانان و مهربانی به کوچک‌ترها یکی از آداب زیبایی است که می‌تواند جلوه شهر ما را در این ماه زیباتر کند.

در ماه رمضان باید فرهنگ زبانی ما تغییر کند حتی در رسانه‌ها مجری‌های محترم صدا و سیما باید به این مساله توجه کنند

- پیامبر اکرم(ص) یکی دیگر از آداب رمضان را چنین ذکر می‌کنند: «زبان‌های خود را نگاه دارید؛ وَ اخْفَظُوا أَلْسِنَتَكُمْ» زبان باید در ماه مبارک رمضان وضعش تغییر کند، نه تنها ناسزا و دروغ و غیبت و ... نباید گفت بلکه از مجادله لفظی و بحث و جدل نیز باید پرهیز کرد. در روایات آمده است حتی اگر با کسی بحث کردید و دیدید به جدل کشیده می‌شود، به طرف مقابل بگویید «من روزه هستم و جواب تو را نمی‌دهم و مجادله نمی‌کنم.» اصلاً همین حالت ضعف جسمانی یا بوی بد دهان روزه‌دار به انسان کمک می‌کند کمتر حرف بزند و بیشتر سکوت کند. سکوت هم با حکمت همراه است و روزه می‌تواند به انسان حکمت بدهد ولی ما با پرحرفی جلوی این اثر روزه را می‌گیریم.
- در ماه رمضان باید فرهنگ زبانی ما تغییر کند حتی در رسانه‌ها، مجری‌های محترم صدا و سیما باید به این مساله توجه کنند. حتی در فیلم‌ها و سریال‌ها باید کلماتی که رد و بدل می‌شود متفاوت باشد.

به دنیای آدم‌های دارا نگاه نکنیم که دلمان برود

- رسول اکرم(ص) در ادامه می‌فرماید: «وَ غَضُوا عَمَّا لَا يَجِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ أَبْصَارَكُمْ؛ چشم‌های خود را از چیزهایی که حرام است بپندید.» در ماه رمضان باید این فرصت را به خودمان بدهیم که نه تنها از حرام چشم‌بندیم، بلکه از حرام‌های اخلاقی هم چشم‌پوشی کنیم، مثلاً به دنیای آدم‌های دارا نگاه نکنیم که دلمان برود.
- در ادامه می‌فرمایند: «وَ عَمَّا لَا يَجِلُّ الْأَسْتِمَاعُ إِلَيْهِ أَسْمَاعَكُمْ؛ گوش خود را از چیزهایی که گوش دادن به آنها حلال نیست، باز دارید.» اصلاً سعی کنیم تا جایی که می‌توانیم گوش دادن به موسیقی را در این ماه کنار بگذاریم، البته نمی‌گوییم همه موسیقی‌ها حرام است اما وقتی ضرورتی ندارد، گوش نکنیم.

صاحب‌کارها، کار کارمندان و کارگران را سبک‌تر کنند / چطور در تعطیلات نوروز کسی کار نمی‌کند، در این ماه نیز همه سعی کنند کارها را سبک‌تر کنند و وقت خود را صرف عبادت و رعایت آداب اجتماعی رمضان کنند

- رسول اکرم(ص) در بخش دیگری می‌فرمایند که صاحب‌کارها، کار کارمندان و کارگران خود را سبک‌تر کنند (البته حقوق آنها را کم نکنند). «مَنْ حَقَّفَ فِي هَذَا الشَّهْرِ عَمَّا مَلَكَتْ يَمِينُهُ حَقَّفَ اللَّهُ عَلَيْهِ حِسَابَهُ» چطور در تعطیلات نوروز کسی کار نمی‌کند، در این ماه نیز همه سعی کنند کارها را سبک‌تر کنند و وقت خود را صرف عبادت و رعایت آداب اجتماعی رمضان کنند، به نحوی که فضای شهر تغییر کند. البته غیر از مشاغل خاص و استثناها و ضرورت‌ها، همه سعی کنند به این توصیه عمل کنند و خداوند که صاحب رمضان است به ما برکت خواهد داد و روزی ما را از طریقی خواهد رساند.

- رسول اکرم(ص) در ادامه خطبه سفارش به ایتم می‌فرماید: «و تَحَنَّنُوا عَلَىٰ أَيْتَامِ النَّاسِ بِهٖ يَتِيْمَهِاى مَرْدَمِ رَسِيْدِگِى كَنِيد» و ادب دیگری که پیامبر اکرم(ص) برای ماه مبارک رمضان می‌فرمایند، ذکر صوات بر ایشان و اهل بیت(ع) است.

تغییر یافتن فرهنگ شهر در ماه رمضان به قدری اهمیت دارد که روزه‌خواری در ملاء عام حد شلاق دارد

- این آداب و رفتارها که ما در ماه رمضان باید داشته باشیم، فرهنگ شهر را تغییر می‌دهد. تغییر یافتن فرهنگ شهر در ماه رمضان به قدری اهمیت دارد که روزه‌خواری در ملاء عام که در واقع شکستن حرمت این ماه و این فرهنگ است، حد شلاق دارد. بسیاری از معاصی بدتر از روزه‌خواری شلاق ندارد ولی روزه‌خوار علنی، حکمش شلاق است. چون فرهنگ این ماه را خراب کرده است. خیانت به فرهنگ جرمش خیلی بیشتر از این است که کسی به خودش خیانت کند و پنهانی ظلم و معصیت کند. این به خاطر حرمت بالای فرهنگ است.
- ادب دیگری که پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: افطاری دادن است. «مَنْ فَطَرَ مِنْكُمْ صَائِمًا مُؤْمِنًا فِي هَذَا الشَّهْرِ كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عِتْقٌ نَسَمَةً» حتی می‌فرماید اگر توانایی مالی ندارید، لاقبل به یک عدد خرما یا با یک جرعه آب، خود را از ثواب این کار بهره‌مند کنید و خود را از آتش دوزخ نجات دهید. «اتَّقُوا النَّارَ وَ لَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ اتَّقُوا النَّارَ وَ لَوْ بِشِرْبَةِ مِنْ مَاءٍ»

حداقل کاری که مردم می‌توانند انجام دهند، دادن آب و شربت و خرما در وقت افطار به رهگذران است

- چه خوب است مردم به افطاری دادن در این ماه اصرار داشته باشند. اگر نمی‌توانند سفرهٔ اطعامی باز کنند حداقل کاری که از عهدهٔ هر کسی بر می‌آید این است که یک ظرف آب یا شربت بگذارند و در وقت افطار به مردم آب یا شربت بدهند یا خرمایی بدهند که رهگذران روزهٔ خود را افطار کنند و این کمترین کاری است که می‌توان برای احیاء فرهنگ رمضان انجام داد.
- پیامبر فرمودند با دادن یک لیوان آب، ابواب جهنم را به روی خود ببندید. اینکه پیامبر اکرم(ص) این قدر اصرار دارند که مردم به هم افطاری بدهند حتی به یک دانه خرما یا به یک جرعه آب، برای این است که می‌خواهند چهرهٔ جامعه در ماه رمضان عوض شود، می‌خواهند در این ماه فرهنگ ما متفاوت شود.

بعضی‌ها در تعطیلات نوروز به صلۀ رحم اهمیت می‌دهند اما در ماه رمضان از آن غفلت می‌ورزند

- یکی از آداب مهم و زیبای این ماه صلۀ رحم است. مومنانی که در تعطیلات نوروز به دید و بازدید فامیلی اهمیت زیادی می‌دهند باید در ماه مبارک رمضان که این قدر بر صلۀ ارحام تاکید شده است، بهای بیشتری بدهند ولی بعضی‌ها از آن غفلت می‌ورزند. از این سفارش پیامبر اکرم(ص) که فرمودند: «و صَلُّوا أَرْحَامَكُمْ» نباید غافل شویم.
- صلۀ ارحام یکی از عناصر مهم در فرهنگ رمضان است که می‌تواند چهرهٔ جامعه و خانواده‌ها را تغییر دهد و رنگ و بوی دیگری به اوضاع شهر بدهد.

چرا بعضی‌ها در حفظ رسوم باستانی این قدر مقید هستند ولی قدمی برای احیاء فرهنگ رمضان بر نمی‌دارند؟/ چرا مذهبی‌ها برای جانداختن فرهنگ رمضان کاری نمی‌کنند؟

- چرا بعضی‌ها که در حفظ فرهنگ باستانی و برخی از آداب و رسوم مانند سفرهٔ هفت سین و ... این قدر مقید هستند، هیچ قدمی در جهت احیاء فرهنگ رمضان بر نمی‌دارند؟ در حالی که پیامبر(ص) اصرار دارند که فرهنگ جامعه در ماه

رمضان باید تغییر پیدا کند. چرا مذهبی‌ها و بسیجی‌ها این سفارش پیامبر اکرم(ص) را زمین گذاشته‌اند و برای جا انداختن فرهنگ رمضان کاری نمی‌کنند؟

- باید در ماه رمضان چهره شهر تغییر کند تا مردم ببینند که ظاهر شهر عوض شده است و ببینند که همه نسبت به هم مهربان‌تر شده‌اند، این وضعیت قدرت بالایی در جامعه ایجاد می‌کند که می‌توان از آن برای اصلاح همه امور جامعه بهره گرفت.

خوشا به حال کسانی که در جهت احیای فرهنگ رمضان قدمی برمی‌دارند / کسانی که دوست دارند خداوند در شب قدر آنها را به طور ویژه‌ای تحویل بگیرد، کمی از وقت عبادات فردی خود را اختصاص دهند به فرهنگ‌سازی برای ماه رمضان

- خوشا به حال کسانی که در جهت احیای فرهنگ رمضان قدمی برمی‌دارند و سعی می‌کنند به نحوی اوضاع شهر را دگرگون کرده و با رعایت آداب اجتماعی رمضان چهره شهر را تغییر دهند.
- کسانی که دوست دارند خداوند در شب قدر آنها را به طور ویژه‌ای تحویل بگیرد، کمی از وقت عبادات فردی خود را اختصاص دهند به فرهنگ‌سازی برای ماه رمضان، و این کار را با کمترین اقدامات مانند افطاری دادن، و رعایت آداب اجتماعی رمضان می‌توانند انجام دهند. این کار در واقع احترام گذاشتن به توصیه‌ها و کلام پیامبر اکرم(ص) است.
- بالاخره باید با رعایت آداب اجتماعی رمضان کاری کنیم که در ماه رمضان یک تغییری در شهر ما دیده شود، اگر این کار صورت نگیرد، به نظر می‌رسد که ما از روی اکراه داریم روزه می‌گیریم و هیچ شور و اشتیاقی به این ماه نداریم.

متأسفانه برخی از رسوم فرهنگ غرب را به راحتی پذیرفته‌ایم

- ما باید نگهبانان فرهنگ خودمان باشیم. متأسفانه ما بدون توجه، برخی از آداب و رسوم فرهنگ غرب را که به فرهنگ ما تغذیه شده است به راحتی پذیرفته‌ایم بدون اینکه توجه کنیم این آداب و رسوم اصلاً از کجا آمده و آیا با فرهنگ ما سنخیت دارد یا نه. البته اصل تبادل فرهنگی امری است پذیرفته شده ولی از رسوخ عناصر نامطلوب باید جلوگیری کرد.
- مثلاً یکی از آداب و رسوم مضحکی که وارد فرهنگ ما شده است برخی از رفتارهای خاص در جشن تولدها مانند «خاموش کردن شمع» است. البته اصل جشن تولد گرفتن را نفی نمی‌کنیم چون فرصتی برای ابراز محبت و یادآوری گذران سال‌های عمر است و می‌تواند موجب تقویت محبت بین اعضاء خانواده شود. اما برخی رسومی که در این جشن‌ها وجود دارد و ما بدون توجه آن را پذیرفته‌ایم اصلاً با فرهنگ ایرانی و اسلامی ما سازگاری ندارد. ما همیشه نور را مایه روشن‌ی دیده و برکت می‌دانیم. بعد باید به رسم غربی‌ها نور را خاموش کنیم و خوشحال بشویم!

متأسفانه در این سی سال به موضوع فرهنگ اهمیت چندانی داده نشده است

- متأسفانه در این سی سال بعد از انقلاب به موضوع فرهنگ، اهمیت چندانی داده نشده است و همت و غیرتی که باید نسبت به امر فرهنگ وجود داشته باشد، دیده نمی‌شود.
- ماه رمضان فرصت بسیار خوبی برای تغییر فضای فرهنگی جامعه است. تا مقدمه‌ای باشد که فضای فکری و روحی ما تغییر کند.

حضرت صدیقۀ طاهره(س) از شخصیت‌های برجسته‌ای هستند که در تاریخ اسلام فرهنگ‌سازی کردند

- یکی از شخصیت‌های برجسته‌ای که در تاریخ اسلام فرهنگ‌سازی کردند، حضرت صدیقه طاهره (س) است. ایشان یک برنامه هفتگی منظم برای پاسداشت خون شهیدان داشتند و هر هفته با پای پیاده به سر مزار حمزه سیدالشهداء می‌رفتند. با اینکه برای ما معلوم است که حمزه سیدالشهدا خود به دعای حضرت فاطمه (س) محتاج بودند، ولی با این حال صدیقه طاهره (س) این حرکت را انجام می‌دادند و در جهت پاسداشت از مقام شهدا، فرهنگ‌سازی می‌کردند.

حتی با تربت حضرت حمزه تسبیحی درست کردند که ذکر تسبیحات خود را با آن بخوانند که این امر، منشاء همین عنصر فرهنگی تسبیح از تربت سیدالشهدا قرار گرفت.

